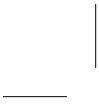

IX
Recepcija in didaktična uporabnost

BRANJE KRATKE ZGODBE V LUČI RECEPCIJSKIH TEORIJ

V prispevku skušamo prikazati, kakšna je vloga bralca pri tvorbi pomena literarnega dela. Zanimalo nas je, kako bralci sprejemajo in v svojem besedilnem svetu konkretizirajo nejasna, dvoumna mesta, ki jih zgodba ne pojasni. V ta namen smo izvedli empirično raziskavo, v kateri je sodelovalo 180 bralcev z različnih ravni šolanja, ki so prebrali tri kratke zgodbe: *Rai* Andreja Blatnika, *Nič takšnega* Milana Kleča ter *Ob oknu* Alekse Šušulića. Teoretična izhodišča raziskave predstavljajo nekateri ključni pojmi Romana Ingardna, Wolfganga Iserja in Umberta Eca, kot so konkretizacija, shematizirani aspekti, mesta nedoločenosti, estetski učinek, odprto delo, implicitni bralec, modelni bralec ipd. Pokazalo se je, da na razumevanje pomensko odprtega mesta poleg stopnje šolanja in literarnega znanja v veliki meri vplivajo subjektivne lastnosti bralca, zato niti dve konkretizaciji nista povsem enaki, so pa vse omejene z notranjo strukturo dela in niso poljubne. Število bralcev, ki ni razbralo sporočila zgodbe, je naraščalo glede na nižjo raven zahtevnosti šolanja, hkrati pa tudi glede na strukturo posamezne zgodbe. Izkazalo se je, da bolj ko je zgodba pomensko odprta, manjše je število bralcev, ki je uspelo razbrati njeno sporočilo.

kratka zgodba, branje in razumevanje besedil, empirična raziskava

The paper discusses the reader's role in the generation of meaning in a literary work, focusing on the reader's reception and concretisation of vague and ambiguous points in a story which are left unexplained. To this end, an empirical survey was carried out involving 180 readers with different education levels. They were asked to read three short stories: *Rai* by Andrej Blatnik, *Nič takšnega* by Milan Kleč and *Ob oknu* by Aleksa Šušulić. The theoretical basis of the research comprises some key terms by Roman Ingarden, Wolfgang Iser and Umberto Eco, such as concretisation, schematised aspects, places of indeterminacy, aesthetic effect, open work, implied reader, model reader, etc. The findings suggest that while the understanding of ambiguity within the text is mostly determined by the level of education and literary knowledge of the reader, it is also significantly influenced by the reader's subjective characteristics. Thus no two concretisations were completely alike, while they were still limited by the internal structure of the work and not arbitrary. The number of readers who failed to grasp the message of the story increased as the education level fell and in relation to the structure of the individual stories. The results show that the greater the ambiguity of the story, the smaller is the number of the readers who succeed in understanding its message.

short story, reading and text comprehension, empirical survey

1 Uvod

V naslovu prispevka zapisan pojem »receptijske teorije« uporabljamo za poimenovanje najrazličnejših teorij, metodoloških prijemov in ideoloških orientacij, ki jim je skupen predmet raziskovanja – to je osredotočenost na bralca, torej tretjo

metodološko paradigmo. Čeprav je bilo v literarni vedi zanimanje za sprejemnika prisotno že od samih začetkov, pa postane raziskovanje bralca osrednjega pomena šele v šestdesetih letih preteklega stoletja z razvojem recepcijske estetike in teorije bralčevega odziva. Obe smeri sta želeli bralca osvoboditi iz njegove molčečnosti in anonimnosti ter sta postavili pod vprašaj avtonomnost in samozadostnost literarnega dela.¹ Prebiranje najrazličnejših študij, ki se ukvarjajo s problemom bralca in bralnih procesov,² nas privede do ugotovitve, da je možno bralca opisati na tri načine. (1) Prvi pristop je teoretičnega značaja. Razmerje med bralcem in besedilom lahko prikažemo s pomočjo različnih modelov hipotetičnih bralcev.³ Raziskovalci postavljajo bralca v širši družbeno-kulturni kontekst ter raziskujejo mehanizme produkcije in recepcije, ki usmerjajo bralčevo tvorbo pomena. Bralca pa prikažejo tudi z vidika posameznika, njegovega dela in užitka pri branju, pri čemer so ključnega pomena spoznanja psihoanalize. (2) Bralca je možno opisati iz zgodovinske perspektive – gre za analizo bralcev, njihovih bralnih navad in okusa skozi zgodovino oziroma v določenem zgodovinskem obdobju, v odvisnosti od družbene sestave, kulturnih in psiholoških navad, političnih in ekonomskih vplivov ipd., pri čemer si pomagamo z različnimi arhivskimi viri in dokumentacijo za posamezno zgodovinsko obdobje. (3) Eksperimentalni pristop izhaja iz teoretičnih spoznanj, ki jih raziskovalci aplicirajo na analizo konkretne publike. Za potrebe svojih raziskav pogosto uporabljajo empirično metodo, ki jim omogoča analizo zbranega gradiva. Zbiranje gradiva najpogosteje poteka s pomočjo različnih vprašalnikov, intervjujev in meritev bioloških funkcij bralcev (telesna temperatura, srčni utrip, potenje, širina zenic).

Pričujoči članek prikazuje rezultate konkretne analize stika med bralcem in besedilom in torej sodi v tretjo, eksperimentalno skupino.

2 Raziskava

2.1 Teoretična izhodišča

Roman Ingarden v knjigi *Literarna umetnina* (1931) razločuje med literarnim delom in estetskim predmetom. Literarno delo je po njegovem prepričanju sestavljeno iz različnih plasti, to so zvočno-jezikovna plast, pomenska plast, plast prikazane predmetnosti in plast shematiziranih aspektov. V literarnem delu prikazana predmetnost ni nikoli popolna, tudi če je opis še tako natančen, bo vedno zajel samo nekaj vidikov dejanskega predmeta, ostalo pa so praznine (1990: 325). Te praznine

¹ Glej tudi Pezdirc Bartol 1999/2000.

² Večina študij, ki se ukvarjajo z opisi bralca in bralnega procesa, je objavljenih v različnih zbornikih, v strokovni literaturi so med najpogosteje citiranimi zborniki *The Reader in the Text* (1980, ur. Susan Suleiman in Inge Crosman), *Reader Response Criticism* (1980, ur. Jane P. Tompkins), *Reader Response to Literature* (1992, ur. Elaine F. Nardocchio), *Readers and Reading* (1995, ur. Andrew Bennett).

³ Takšen je na primer implicitni bralec Wolfgang Iserja, modelni bralec Umberta Eca, informirani bralec Stanleya Fisha, idealni bralec Jonathana Cullerja, če naštejemo nekaj najodmevnejših. Seznam takšnih hipotetičnih bralcev je obsežen, saj je vsak raziskovalec osnoval svoj model in ga glede na vlogo in značilnosti bralca v njem različno poimenoval, zato glej tudi uvodnik Andrewa Bennetta (1995: 3).

ali mesta nedoločenosti bralec zapolni in s tem shematično grajeno literarno delo, ki je neizčrpen pomenski potencial, konkretizira v estetski predmet. Konkretizacija dela nastaja iz bralčevih subjektivnih doživljanj pri branju, zato tudi dve konkretizaciji nista enaki, so pa vse omejene z notranjo strukturo dela in niso poljubne.

Njegove ugotovitve nadaljuje Wolfgang Iser v spisu *Pozivna struktura besedil. Nedoločenost kot pogoj učinkovanja literarne proze* (1970)⁴ ter knjigah *Implicitni bralec* (1972) in *Bralno dejanje* (1976). Posebnosti literarnih besedil vidi v tem, da besedila sama konstituirajo svojo stvarnost kot reakcijo na obstoječo realnost. Njihova realnost ne temelji na prikazovanju obstoječe realnosti, ampak nudijo uvide vanjo. Literarna besedila niso realna, temveč funkcionalna, zato se morajo utemeljiti v procesu branja in ne v realnem svetu. Ker se stvarnost književnega teksta ne prekriva niti z objektivno stvarnostjo niti z bralčevim izkustvom, se pojavljajo v književnem delu mesta nedoločenosti – ta omogočajo prilagajanje dela individualnim nagnjenjem bralca (1978: 94–115). Za proces prilagajanja teksta izkustvu posameznega bralca pa je po Iserju bistvena funkcija praznih mest v njegovi strukturi. Iser se navezuje na Ingardna, ko pravi, da se predmet književnega dela konstituira na podlagi shematiziranih aspektov. Vsak posamezni aspekt osvetljuje predmet iz enega vidika, zato književni predmet nikoli ne more biti do konca določen. Na tistih mestih, kjer se dva aspekta stakneta, se pojavi zareza v strukturi teksta, to so prazna mesta, ki omogočajo bralcu različne razlage. Prazna mesta niso primanjkljaj, bralec jih praviloma sploh ne opazi. Da je to tako, nas prepriča dejstvo, da ob ponovnem branju isto besedilo naredi na nas drugačen vtis kot ob prvem branju, kar je posledica različne realizacije praznih mest, ki so v tekstu. Pri drugem branju razpolagamo z več informacijami, zato lahko intenzivneje izkoriščamo neformulirane odnose med posameznimi situacijami teksta in različne možnosti povezovanja, ki se nam s tem odpirajo. To pa ne bi bilo mogoče, če tekst ne bi vseboval določene količine praznih mest, ki omogočajo prilagajanje in nudijo bralcu prostor za sodelovanje. Prazna mesta so zato elementarni predpogoj za sodelovanje bralca, v njih se kaže pozivna struktura teksta ali povedano drugače: mesta nedoločenosti so del strukture teksta, v kateri je bralec že vnaprej predviden. To interakcijo med besedilom in bralcem Iser opisuje s pojmom implicitni bralec (2001: 52). Izraz označuje aktivno udeležbo bralca v bralnem procesu, a izraz ne pripada ne bralcu ne tekstu, temveč obema, saj vključuje predstrukturo teksta in bralčeve aktualizacije možnega pomena.

Umberto Eco je v svoji znameniti knjigi *Odprto delo* (1962) postavil tezo, da literarno ali drugo umetniško delo ni pomensko statično, temveč je odprto, v nenehnem gibanju, kajti avtor nudi bralcu, izvajalcu, interpretu možnosti za najrazličnejša branja umetniškega dela. Vendar to ne pomeni, da delo, pa naj bo še tako odprto, omogoča kakršnekoli interpretacije. Avtor ne ve, na kakšen način bo bralec interpretiral delo, vendar je prepričan, da bo prebrano delo še vedno njegovo lastno delo. To pa je možno zato, ker avtor pri pisanju že vnaprej predvidi oziroma skuša

⁴Iser 1978: 94–115.

ustvariti svojega možnega bralca, ki ga Eco imenuje modelni bralec, o njem pa piše v knjigah *Lector in fabula* (1979)⁵ ter v esejistični zbirki predavanj *Šest sprehodov skozi pripovedne gozdove* (1994). Modelni bralec je natančno določen s pomočjo leksične in sintaktične organizacije besedila in je zato ena od tekstnih strategij, ki jih avtor predvidi med pisanjem. Takšen bralec pa ne obstaja samo za visoko literaturo, ampak tudi npr. za železniški vozni red, saj besedilo od vsakega od njiju pričakuje drugačen tip sodelovanja. Čeprav Eco sam zapiše, da je njegov bralec podoben Iserjevemu implicitnemu bralcu, pa je prav v razumevanju bralnega procesa med njima tudi bistvena razlika. Oba sta primera idealnih bralcev, vendar pa Iserjev bralec nastane kot rezultat interakcije med besedilom in bralcem, Ecov bralec pa je že vnaprej predviden s strani avtorja in je vsebovan v samem besedilu. Eco meni, da je besedilo »len stroj«, ki od bralca zahteva sodelovanje, saj avtor o fikcijskem svetu nikoli ne more povedati vsega, zato stvari nakazuje, bralec pa naj zapolni niz praznin (1999: 9). Modelni bralec je tisti, ki sprejme pravila igre in se jih drži, to pomeni, da upošteva posebna znamenja v obliki pripovednih strategij, s katerimi mu avtor daje napotila za branje (1999: 14–15). Vendar pa avtor s tekstno strukturo modelnega bralca ne predvidi le oblik sodelovanja, temveč tudi mesta, kjer je bralec načrtno svoboden, da se povrne v svoj lastni domišljjski svet, v svojo življenjsko izkušnjo ali v svojo izkušnjo ob drugih zgodbah, ter na podlagi tega vedenja predvidi razvoj zgodbe. Takšne odmike iz besedilnega sveta imenuje Eco inferencialni sprehodi (1999: 52) in prav ti vnašajo subjektivnost v interpretacijo ter s tem omogočajo pluralnost odprtega dela.

Ključni pojmi Romana Ingardna, Wolfganga Iserja in Umberta Eca opisujejo oblike sodelovanja med besedilom in bralcem ter tako kažejo, kje je bralec svoboden, kje pa omejen s strukturo teksta oziroma pripovednimi strategijami. Navedene pojme bomo v nadaljevanju aplicirali na konkretno gradivo, in sicer na kratko zgodbo. Ta je že po svoji definiciji ustrezna za raziskavo, saj je vzorčna kratka zgodba besedilo, napisano največkrat v prvi osebi, s pomanjkljivo karakterizacijo, ki dogajanje stopnjuje proti vrhuncu, izraziti krizi, s katero se kratka zgodba navadno tudi sklene, čeprav ni nujno; njen konec ostaja odprt, ni ne fabulativne ne metafizične zaokrožitve, temveč pogosto neka iracionalna nota, zato je kratka zgodba praviloma bolj nihilistična zvrst kot novela (Virk 1998: 299). Ker ima torej vzorčna kratka zgodba odprt konec, se nam zastavi vprašanje, kako bralci sprejemajo in v svojem besedilnem svetu konkretizirajo nejasna, dvoumna mesta, ki jih zgodba ne pojasni.

2.2 Problem in metoda

Pri izbiri gradiva smo v skladu z namenom raziskave upoštevali dolžino izbranega gradiva ter ustreznost vsebine in strukture za bralce z različnim poznavanjem

⁵Naslov dela *Lector in fabula* je težko prevesti, saj gre za besedno igro v smislu reka »mi o volku, volk iz gozda«, dobesedni prevod pa bi bil Bralec v zgodbi, kot zapiše Tomo Virk v spremni študiji h knjigi *Šest sprehodov skozi pripovedne gozdove* (1999: 140). V angleščino je delo prevedeno pod naslovom *The Role of the Reader*, vendar pa se naslov dela zaradi neprevedljivosti največkrat citira kar v originalni obliki.

sodobne kratke zgodbe in njej ustreznih bralnih strategij. Izbrali smo naslednje tri kratke zgodbe: *Nič takšnega* Milana Kleča, *Rai* Andreja Blatnika ter *Ob oknu* Aleksa Šušulića. Vse tri ustrezajo zgoraj navedeni definiciji kratke zgodbe: so kratke, saj nobena ne preseže dveh strani, karakterizacija oseb je pomanjkljiva, dogajanje se stopnjuje proti vrhuncu, nastala kriza se ne razreši, konec ostaja odprt.

V raziskavo je bilo vključenih 180 anketirancev, ki so bili vključeni v enega od treh različnih tipov šolanja, in sicer študentje Filozofske fakultete, dijaki gimnazije in dijaki poklicne strokovne šole. V raziskavi so sodelovali študentje prvega in četrtega letnika Filozofske fakultete, smer slovenistika (FF1 in FF4), dijaki četrtega letnika Škofijske klasične gimnazije (ŠKG) in Gimnazije Moste (GM) ter dijaki četrtega letnika Srednje ekonomske šole (SEŠ) in Srednje strojne šole (SSŠ),⁶ skupno torej šest skupin s po 30 anketiranci. Takšna delitev in izbor šol omogočata ugotavljanje in primerjanje skupnih značilnosti in razlik med posameznimi skupinami kot tudi znotraj iste študijske usmeritve. Raziskava je potekala v obliki ankete, anketiranci so odgovore tvorili samostojno, s čimer smo dobili vpogled v njihov spontani odziv na besedilo ter njihov doživljajski svet.

Cilj raziskave je ugotoviti, kako anketiranci z različnih ravni šolanja vključujejo v svoje miselne sheme dogodke, ki jih zgodbe ne pojasnijo, saj je za vse tri izbrane zgodbe značilno, da v odločilnem trenutku pustijo bralca samega: v zgodbi *Nič takšnega* nepojasnjeno izgineta hiša in sosed, pri zgodbi *Rai* bralec ne dobi nobene dokaza, ki bi mu pomagal pri odločitvi, ali je možki res varal žensko, v zgodbi *Ob oknu* pa ostane neznana usoda avtobusa in oseb v njem. Zanimalo nas je, koliko možnih načinov razumevanja koncev navedenih treh zgodb obstaja in kako se število možnih odgovorov spreminja glede na posamezno zgodbo in raven šolanja. Prav tako se nam zastavi vprašanje, ali obstaja povezanost med odprtostjo dela in zahtevnostjo zgodbe za razumevanje.

2.3 Rezultati

Pri zgodbi *Nič takšnega* smo anketirance zaprosili, naj razložijo, kaj se je zgodilo s sosedovo hišo. Njihove odgovore je možno razvrstiti v dve skupini: skoraj polovica anketirancev (89) je razlago iskala v samem besedilu in je tako zapisala, da se je hiša s sosedom vred spremenila v prah, medtem ko je 79 anketirancev iskalo razloge drugje, največkrat v različnih vrstah eksplozij, v požarih, višjih silah, umorih, za nekatere pa je bila hiša samo plod junakove domišljije. Dvanajst anketirancev je zapisalo, da odgovora ne poznajo.

Za zgodbo *Rai* je poglobitnega pomena bralčeva odločitev, kateri osebi v zgodbi bo verjel, možkemu ali ženski, pri čemer pripovedovalec zastopa možko resnico, a hkrati ne zanika niti ženske. Na vprašanje, kje in kako je možki preživel noč, 75 anketirancev odgovarja, da je hodil po gozdu in poslušal alžirski rai; ti anketiranci torej zaupajo pripovedovalčevi verziji in razlago iščejo v besedilu. 53 anketirancev meni, da je noč preživel pri drugi ženski, in s tem podpira videnje dogodkov s strani

⁶ V nadaljevanju uporabljamo za posamezne skupine anketirancev navedeno kratično poimenovanje.

ženske, ki je prepričana, da jo moški vara. 22 anketirancev pa dopušča obe možnosti, in sicer da je bil ali pri ljubici ali pa se je sprehajal po gozdu. 14 anketirancev ne ve odgovora, 16 pa jih navaja še druge različne možnosti, kot npr. da je bil doma, da se je vozil z avtobusom, da je bil v svojem svetu, da je bil pijan ipd., a vse izhajajo iz prepričanja, da je noč preživel sam.

Na vprašanje, kaj se zgodi z učiteljico in šoferjem iz zgodbe *Ob oknu*, so odgovori manj enotni. Odgovore 42 anketirancev bi lahko združili v skupen odgovor, da obe glavni osebi na koncu umreta, a tudi znotraj teh so razlike, saj so eni v to prepričani, drugim se zdi takšna rešitev verjetna, za tretje možna, eni navajajo, da umreta zaradi nesreče, drugi menijo, da se avtobus zaleti, tretji razloga smrti ne pojasnijo. 30 anketirancev ostaja pri informacijah iz besedila: navajajo, da učiteljica najde sedež, šofer drvi, oba pa uživata v hitri vožnji. Kar 68 odgovorov pa predvideva še druge, zelo različne možnosti, kot npr. da uresničita svoje sanje, se izgubita v svojem svetu, želita spremeniti svoj vsakdan, se zaljubita ipd., redkejši, a hkrati bolj nenavadni predlogi pa so, da se jima zmeša, da ju prevzame nadnaravna moč, da imata na avtobusu spolni odnos, da je šofer odpuščen ... Kar 40 anketirancev odgovora ne ve. Vse to kaže, da je tretja zgodba za bralce najbolj odprta in zapletena, saj so tu odgovori najbolj razpršeni, od vseh treh zgodb je pri tej največ odgovorov tipa *ne vem*, to pa se ujema tudi z njihovo samooceno in razbiranjem sporočila, ki sta bila prikazana v prejšnjih podpoglavjih. Največ negativnih odgovorov pa je pri vseh treh zgodbah v skupini SSŠ.

Razmerje med pomensko odprtostjo zgodbe in zahtevnostjo za razumevanje prikazuje spodnja tabela, pri čemer predpostavljamo, da razumevanje zgodbe pomeni, da ima besedilo za bralca pomen oziroma sporočilo ter da je bralec, ki razume zgodbo, sposoben v njej razbrati sporočilo.

Tabela: Prikaz števila anketirancev, ki ni razbralo sporočila zgodbe⁷

	<i>Nič takšnega</i>	<i>Rai</i>	<i>Ob oknu</i>
FF 4	1	1	3
FF 1	0	0	0
ŠKG	0	0	0
GM	5	6	11
SEŠ	12	11	18
SSŠ	19	20	22

Iz tabele vidimo, da je bila zgodba *Ob oknu* najtežja za razumevanje, in sicer za vse skupine, saj je število anketirancev, ki ni razbralo sporočila, pri tej zgodbi največje (skupno 54), pri zgodbah *Nič takšnega* in *Rai* pa je število skoraj enako (37 za *Nič takšnega* in 38 za *Rai*). Število anketirancev, ki niso razumeli pomena

⁷ V tabelo smo uvrstili tiste odgovore, kjer so anketiranci sami zapisali, da sporočila niso razbrali oziroma odgovora niso zapisali. Nihče pa ni navedel, da zgodba nima sporočila.

zgodbe, narašča glede na nižjo raven zahtevnosti šole in je za vse tri zgodbe najvišje na SSŠ, kjer sporočila nista razbrali kar dve tretjini anketirancev. Najboljši rezultat pa so dosegli anketiranci FF1 in ŠKG, kjer so sporočilo razbrali prav vsi anketiranci.⁸

3 Zaključek

Pri razlagi nejasnega, dvoumnega mesta v kratki zgodbi se je pokazalo, da konkretizacija dela nastaja iz bralčevih subjektivnih doživetij pri branju, zaradi česar tudi dve konkretizaciji nista povsem enaki, obenem pa so vse omejene z notranjo strukturo dela in niso poljubne, zato pri posamezni zgodbi obstaja sicer več razlag, a se v podobni obliki ponovijo v vseh skupinah. Na podlagi prikazanih odgovorov težko naredimo kakršnekoli sklepe, saj med odgovori, zgodbami in skupinami anketirancev ni nobenih razvidnih povezav. Pri vseh skupinah so bralci, ki razlage iščejo v besedilu, in bralci, ki razlage tvorijo bolj na podlagi svojih besedilnih svetov, zato ne moremo reči, da je v eni skupini več takšnih in manj drugačnih odgovorov, saj se že pri naslednji zgodbi to obrne. Tako npr. ne najdemo razlage, zakaj je največ anketirancev, ki pri zgodbi *Rai* menijo, da jo moški varal žensko, iz FF1, GM in SSŠ, saj gre za zelo različne skupine tako po starosti, literarnem znanju, stopnji šolanja kot spolni sestavi skupine. To dokazuje, da razumevanje besedila in dogodkov v njem izhaja iz osebnih prepričanj in posameznikovega doživljajskega sveta, na katerega ne vpliva toliko stopnja šolanja ali literarno znanje, temveč bolj osebne izkušnje v podobni situaciji iz resničnega sveta (npr. bralci, ki imajo za sabo kakšna ponesrečena razmerja ali so bili sami prevarani, bodo po vsej verjetnosti prej verjeli ženski varianti zgodbe) ter izkušnje podobnih koncev iz prebranih knjig ali filmskih zgodb (npr. v razlagi, da se Valerija in šofer na koncu zgodbe *Ob oknu* zaljubita ali celo poročita, prepoznavamo vzorce trivialne literature; v širokem spektru eksplozivnih sredstev pri zgodbi *Nič takšnega* pa možne rešitve iz akcijskih filmov ...).

Med izbranimi tremi zgodbami se je za pomensko najbolj odprto izkazala zgodba *Ob oknu*, tu so anketiranci navedli največ različnih možnosti, bilo pa je tudi največ odgovorov tipa *ne vem*. Opazili smo, da veliko bralcev nima razvite strategije branja nekega odprtega dela, ki ne da dokončnega odgovora, ampak ob koncu vzpostavi množstvo resnic, zato jih je ta nedoločenost begala, nekateri so se spraševali, kaj se je npr. v resnici zgodilo z avtobusom, kje je moški v resnici preživel noč ali kaj se je v resnici zgodilo s hišo. V takšnih primerih je včasih bralcu v pomoč poznavanje avtorjevega širšega opusa. Če bi anketiranci denimo poznali Klečevo avtopoetiko, bi izginotje hiše sprejeli znotraj njegovega pisateljskega opusa kot vdor fantastičnih elementov, ki je tipičen za njegove kratke zgodbe. Nejasna mesta skušajo bralci nekako uskladiti s svojim predstavnim svetom, s

⁸ Težko si zamišljamo, da študentje četrtega letnika slavistike ne bi znali razbrati sporočila zgodb, saj so vajeni še precej zahtevnejšega čtiva, zato odgovore tipa *ne vem* bolj pripisujemo pomanjkanju časa, površnosti pri branju, neprizadevnosti pri reševanju ipd.

svojim sistemom mišljenja, ki je odvisen od lastnih izkušenj, zato, kot smo že pisali, pogosto navajajo rešitve, ki jih poznajo iz popularne literature in filmov in so torej posledica vpliva medbesedilnih navezav. Prav takšna nejasna mesta, ki ostanejo neizrečena in se realizirajo šele v bralčevi domišljiji, omogočajo prilagajanje teksta izkustvu posameznega bralca.

Raziskava je pokazala, da obstaja povezava med odgovori, skupinami anketirancev in posameznimi zgodbami na ravni razumevanja. Število anketirancev, ki ni razbralo sporočila zgodbe, narašča glede na nižjo zahtevnost ravni šolanja. To pomeni, da imajo bralci z manjšo literarno in jezikovno kompetenco in slabšimi intelektualnimi sposobnostmi več težav z razvozlavanjem zahtevnejših besedil. Drugi dejavnik vpliva pa je sama struktura zgodbe, kajti izkazalo se je, da bolj ko je zgodba odprta, večje je število tistih bralcev, ki ni razbralo njenega sporočila. To pomeni, da bolj ko je besedilo strukturno in pomensko odprto, več praznin ko vsebuje, manjše je število bralcev, ki so se sposobni uspešno vključiti v semantično in komunikacijsko udejanjenje besedila. Paradoksalno spoznanje Umberta Eca, da ni bolj zaprtega dela, kot je odprto delo, v našem primeru vsekakor drži.

Literatura

- BENNETT, Andrew (ur.), 1995: *Readers and Reading*. New York: Longman Publishing.
- BLATNIK, Andrej, 1990: *Menjave kož*. Ljubljana: Emonica.
- ECO, Umberto, 1979: *The Role of the Reader*. Bloomington: Indiana University Press.
- ECO, Umberto, 1999: *Šest sprehodov skozi pripovedne gozdove*. Ljubljana: Literarno-umetniško društvo Literatura.
- INGARDEN, Roman, 1990: *Literarna umetnina*. Ljubljana: Studia Humanitatis.
- ISER, Wolfgang, 1978: Apelativna struktura tekstova. *Teorija recepcije u nauci o književnosti*. Ur. D. Maricki. Beograd: Nolit. 94–115.
- ISER, Wolfgang, 2001: *Bralno dejanje: teorija estetskega učinka*. Ljubljana: Studia Humanitatis.
- KLEČ, Milan, 1991: *Lasje*. Ljubljana: Partizanska knjiga.
- NARDOCCHIO, Elaine F. (ur.), 1992: *Reader Response to Literature: The Empirical Dimension*. Berlin, New York: Mouton de Gruyter.
- PEZDIRC BARTOL, Mateja, 1999/2000: Vloga bralca v poglavitnih literarnoteoretičnih smereh 20. stoletja. *Jezik in slovstvo* 45/5, 195–206, 45/6, 243–252.
- SULEIMAN, Susan, CROSMAN, Inge (ur.), 1980: *The Reader in the Text. Essays on Audience and Interpretation*. Princeton: Princeton University Press.
- ŠUŠULIĆ, Aleksa, 1989: *Kdo mori bajke in druge zgodbe*. Ljubljana: Aleph.
- TOMPKINS, Jane P., 1980: *Reader-Response Criticism. From Formalism to Poststructuralism*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- VIRK, Tomo (ur.), 1998: *Čas kratke zgodbe: antologija slovenske kratke zgodbe*. Ljubljana: Študentska založba Beletrina.